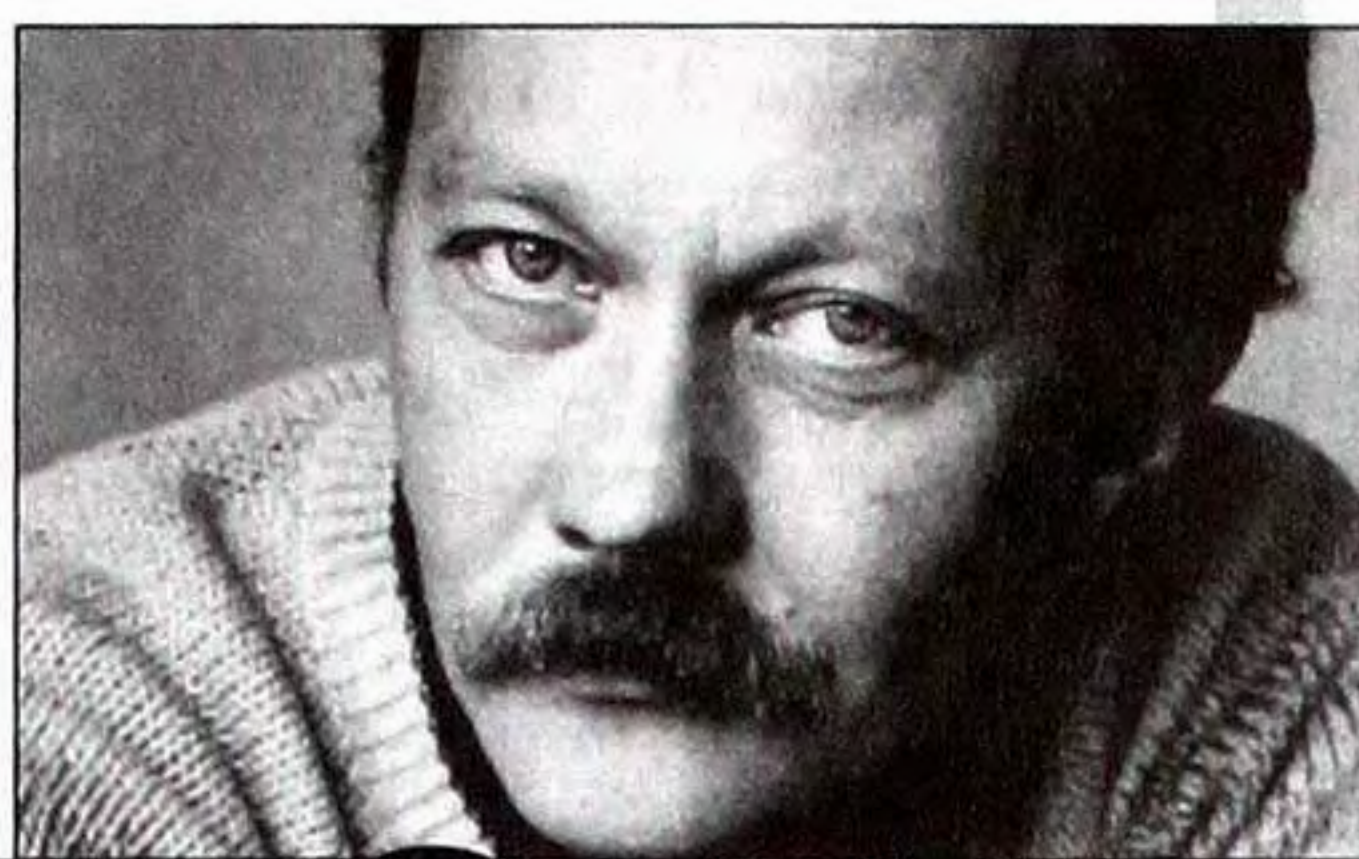

Мислити ПО-ІНШОМУ

Сергій Буковський — режисер, викладач КДІТМ ім. І.Карпенка-Карого. В кіно з 1982 року. Фільми-переможці: «Дім дитинства» (1982, приз МКФ «Молодість-82»), «Марш-кидок» (1985, приз МКФ «Молодість-85»), «Не поспішай обганяти» (1986, диплом МКФ у Карлових Варах), «Завтра свято» (1987, головний приз МКФ «Молодість-87»), «Той самий хлопець», «Сон» (1989, премія ім. М.Островського за фільми), «Дах» (1989, приз «Золотий голуб» МКФ у Лейпцигу), «Знак-тире» (1992, 1-й приз за кращий документальний фільм МКФ «Artsalon» у Потсдамі; приз «Пам'яті майстрів, що пішли з життя» КФ неігрового кіно у Єкатеринбурзі; гран-прі МКФ «Media Wave» в Угорщині).

35

Сьогодні в Україні небагато знайдеться майстрів кіно, особливо ж документального, які професійно й талановито, не ставлячи перед собою за головну мету власне збагачення, створюють високохудожні картини. Один із таких — режисер **Сергій Буковський**, інтерв'ю з яким було записано після виходу його останнього фільму «Міст»*.

— *Вашою останньою роботою на телебаченні був фільм «Міст». Розкажіть докладніше про його створення.*

— Був великий проект — чергова антиснідівська англійська акція в Україні, до якої входило і виробництво цього фільму. Ми знімали різні соціальні групи, і я намагався привернути увагу суспільства та переконати глядачів, що до цих людей треба ставитися по-людськи, а не як до «непотребу». Абсолютно впевнений, що це хвороба соціального характеру.

— *А не хотіли б ви показати, як можна позбутися цього?*

— Віл-інфекції? Її не позбавляються, з нею живуть десятиліттями. Я хотів показати, як людина живе з цим.

— *Ваші колеги розповідали, що ваш перший фільм, який їх вразив, «Завтра свято».*

— Було таке. Ми були молоді, веселі, азартні... Ми почали робити свої перші кроки, і було це на світанку перебудови. Якби ми зняли цей фільм кілька років раніше, він просто не побачив би світу.

— *За цю картину вам нічого не було?*

— Ні. Втім, була проблема... В Москві не прийняли, висловили масу зауважень і взагалі хотіли покласти на полицю. І тягнулося це десь три-чотири місяці. Але вже тоді в московській Спілці кінематографістів, а потім і в київській з'явилася «конфліктна комісія». Вона, власне, картину й дозволила. Тоді Спілка кінематографістів мала реальну політичну силу, вплив у суспільстві і ставала на захист творчих інтересів її членів, молодих кінематографістів. Я прийшов у кіно в дуже хороший час. Хороший для мене і для кіно. Ніхто нікому руки вже не викручував, можна було говорити багато чого... Це було своєрідне задоволення власних інтересів за державний рахунок. А потім усе закінчилось. І той неігровий кінематограф помер разом з епохою, в якій ми жили.

А далі що? Далі треба було думати. Ось і тепер ми всі думаємо і живемо в той час, коли, з одного боку, все дозволено, а з іншого — нема за що, і думаєш, що ж робити далі: настає криза не тільки грошей, а й криза ідей — куди рухатися взагалі в документальному кіно.

— *Для кого ви знімаєте кіно? Кажете, криза ідей, а можливо, це глядачам нині і не потрібно?*

— Раніше ми не брали глядача до уваги. Ми робили кіно для свого кола. Була маса фестивалів, велика кіль-

кість людей, які таке кіно розуміли і любили. Ніхто особливо не комплексував з приводу відсутності широкого кола глядачів. Я теж... Але сьогодні бити себе в груди і говорити, що ось я, художник, а решта мені байдуже — означає виглядати смішним...

— *Документальне кіно втратить чистоту жанру?*

— Таким, яким було за радянських часів, воно вже не буде. То був державний кінематограф, який задумувався як частина ідеологічної машини. Але, тому що люди бувають різними, багато з них робили фільми всупереч цьому.

— *На чийй службі стоїть воно зараз?*

— Ні на чийй. Воно непотрібне. Це уламок імперії ідеології, якого потрібно позбутися. Вже ніколи не буде студій документальних фільмів.

— *Ви маєте на увазі взагалі документальне кіно?*

— Я маю на увазі студію, тому що є мобільніші та доступніші засоби ідеологічного впливу на свідомість людей. Є телебачення. Це ідеологія насамперед, потім уже все інше, адже документальне кіно має зв'язок живої людини з реальністю. Побутує думка, що сьогодні ідеологія не зацікавлена в тому, аби лишати сліди на кіноплівці. Відеокасета розпадається менш, ніж через десять років — це дуже відносний носій, багато чого пропадає. А плівка — назавжди. Це вже відбиток історії, що зберігається багато десятиліть, тобто лишається в архіві. Я вважаю, що документальне кіно не можна губити, його треба розвивати. І допомагати йому повинна, як це не дивно, держава.

За останні десять років я нічого не знімав на гроші держави, нічого не просив і просити не буду, але документальне кіно, як це не тривіально звучить, є частиною духовної спадщини нації.

— *Ви режисер документального кіно, але у ваших картинах присуття непомітна «гра» персонажів у кращому значенні цього слова.*

— Я не знаю, хто грав. Річ не в тім. Все одно, документальне кіно — тут ми підведемо підсумок цієї теми — річ дуже лукава. Будь-який режисер документального кіно, коли подає абсолютно достовірний факт чи бере інтерв'ю у живої людини, все одно втілює так або інакше особисто себе. Ми моделюємо це життя, ми його відбираємо. Навіть оператор, що знімає фільм,

пропускає його через себе, через свій ракурс. Це ніби реальність, яка вже пройшла крізь очі, серце та руки оператора. Далі режисер монтує, збирає, узагальнює... А взагалі я вам повинен сказати, що кіно документальне, власне, належить до аморальної діяльності, тому що хороший документаліст — людина погана.

— Чому?
— Тому, мабуть, воно і мститься. Ось зараз і ми майже без роботи. Воно помирає, але воно і карає. Може, це царина містики, адже ми використовували почуття людини для фільму: я радий тому, що в кадрі жінка, наприклад, плаче. Боже мій, подивіться, який був кадр! Горить будинок, вона лежить. Боже, який кадр я зняв! Або ж коли людина тобі сповідається, а ти її потім раз — склеїв і відправив на фестиваль. Подивіться, як у нього люди розкрилися на екрані!.. Так що все це

■ Сергій Буковський.

■ Доньки Віри Холодної — Євгенія та Нонна у фільмі «Знак — тифе».
Режисер Сергій Буковський. 1992.

дуже тонка дилема, як проникати в людські душі.

— Але ж ви не для фестивалів знімаєте свої фільми.

— Ні, я знімав для себе, але як режисер я радів з того, що увічнив людину в кадрі. Я вам кажу про діалектику документального кіно ось в якому сенсі: як тільки ми розпочинаємо працювати над вирішенням якоїсь естетичної проблеми у документальному кіно, неодмінно одночасно виникає інша проблема — етична, і вони співіснують разом.

— Сьогодні ви працюєте переважно як продюсер...

— Ні, я цього не вмію, на жаль.

— Хоча в останніх фільмах ви виступали як продюсер.

— Ні, я працював як художній керівник, скажімо так, керівник департаменту в одній американській організації, де ми робили дуже багато різних документальних фільмів на невеликі гранти. Проте я був дуже радий, що інколи нам вдавалося щось зробити. Це було штучне виробництво. Я вважаю, що це пристойні роботи, і я, власне, виконував функцію художнього керівника, але ні в якому разі не продюсера.

— Вам не здається, що Ви зняли мало фільмів, а могли б і більше?

— Здається. Я людина рефлексуюча, звичайно ж, міг би більше зняти, але як би вам сказати... Настає якийсь період життя, коли ти думаєш, оцінюєш і відкидаєш міст назад, намагаєшся аналізувати, що ти зробив, що буде далі.

— Ви хочете повернутися саме у кіно?

— Я хочу повернутися до студентів і пояснити їм: хлопці і дівчата, треба володіти ремеслом, щоб пра-

цювати на телебаченні, а кіно буде для душі, як хобі. Адже вони усі прийдуть на телебачення — їм подітися нікуди.

— Ви їх до цього готуєте?

— Я хочу, аби вони мали змогу прийти і зробити сюжет, репортаж, нарис, програму, але у фокусі документального кіно, тому що тут у нас ще не оране поле. На мій погляд, сьогодні межа між професійною журналістикою та документальним кіно дуже розмита. Мені однаково. Я хочу, аби це було талановито та цікаво зроблено. Чесно кажучи, мені не дуже хочеться говорити про телебачення. Я ставлюся до нього дуже скептично. З різних причин. Я ніколи не зрозумію телевізійних технологій. Те, що я можу і хочу робити, значною мірою телебаченню не потрібно...

— Чому?

— У нас поки немає такого ставлення до документалістики, як в Європі. Якщо я прийду до нашого продюсера з пропозицією документального проекту, він навіть не підраховуючи, скаже: «За такі гроші я можу купити пакет фільмів або серіал і цим на місяць заповнити ефір». І матиме рацію тому, що Бог сьогоднішнього телебачення — рейтинг.

Маю надію, колись прийде час, і наше телебачення зацікавиться якимись темами побутового плану. Згоден, його величність «рейтинг» — річ важлива, але є ще й якась частина аудиторії, хай навіть невелика, страшно далека від народу, але давайте і для неї щось виробляти, знімати, створювати.

Я нещодавно працював у нашому Державному архіві кінофотодокументів і виявив, що останні документальні кіноматеріали датовані 1993 роком... Ходять чутки, що і саму «Укркінохроніку» «продадуть з молотка». Не біда, що там студенти кінофакультету містяться та ще один документальний фільм на рік випускається... І буде сидіти тут, на Щорса, 18, скоро хто-небудь і не зможе зрозуміти, що у будівлі цій більш як піввіку робили кіно, працювали визначні люди, які знімали і битву за Сталінград, і перші поминки у Бабиному Яру, і багато звичайних, нічим невизначних днів нашого життя. Ось уже третій рік час від часу (коли є камера), я знімаю нашу студію, будинок, в якому живуть наші «хронікери»... Можливо, коли-небудь вийде кіно...

Післямова: Художник, творчість... Я дуже обережний з такими визначеннями... Є робота, і якщо ти професіонал, ти виконуєш її так, аби потім не було соромно. На жаль, канони нашого, українського телебачення (в цілому, а не окремого каналу) — непорушні. Колись радянська цензура не допускала «инакомислія». Законодавці сьогоднішньої «телевізійної моди» не допускають «мислення по-іншому», вони — істина в останній інстанції. Більшою мірою телебачення зайняте розвагами. А мені хотілося б, аби воно ще давало можливість МИСЛИТИ. Такий канал я б хотів дивитися і хотів би на ньому працювати.

PS. Нині Сергій Буковський працює над серією відеофільмів «Діти України». Перший — «Діти Донбасу».

* На VI всепольському і II МКФ екологічного фільму «Екофільм-2000» у Новограді фільм «Міст» одержав головний приз.